

414. Paks határa

(Tolna m.) Ró, Kö

Cseresznyés-puszta, Akalacs (KÖH 23253): A középkori Akalacs falu templomának helyét – amely jelenleg erdőben fekszik – korábban többször próbáltam azonosítani.²⁴ Helybeli adatközlők megkérdezése nyomán a tavaly talált téglák helyétől néhány tíz méterre ÉK-re, a fenyőerdőben néhány apró tégladarabot és habarcs-töredéket találtam, amelyek a templom helyét jelzik.

Dunakömlőd, Csárda és Sánchegy utca (KÖH 71025): A dunakömlődi Bottyánsánc É-i lábánál futó utcák út- és közmű-rekonstrukciójának régészeti felügyelete során az útalapozás alatt, az utca több pontján is egynemű, vastag, minimális római kori leletet tartalmazó öntésréteget figyeltem meg, amely a Sánchegyről mosódhatott le. A Csárda utca 32. sz. ház előtt római kori, kb. 30 cm-re a földbe mélyedő, keményre döngölt padlójú ház 3 m hosszú szakaszát bontottam ki, a Csárda u. 1–3. sz. előtt pedig sekély gödör metszetét dokumentáltam.

Dunakömlőd, Vörösmalom-völgy, vízmű: Egy homokbányászattal bolygatott löszpart tetején újabb római kori, szórt hamvas sír töredékét tártam fel (KÖH 49459).²⁵ A temetővel szemben, a Vörösmalmi-árok D-i oldalán horgászto építése során néhány habarcsos római téglát találtak, a forrás által feltöltött tó környékén azonban nem találtam leleteket (KÖH 72447).

K. NÉMETH ANDRÁS

415. Paks határa

(Tolna megye) Ó, N, A, Á, Kö, I

2009. november 17-én terepbejárást végeztünk Paks DK-i határában, a Duna jelenlegi és egykori partja mentén húzódó, megtelepedésre alkalmas kiemelkedéseken, ahol az utóbbi két évben Czövek Attila már számos új lelőhelyet derített fel Fadd és környéke topográfiájának készítése kapcsán.

Bászi-tó (KÖH 72621): A Bászi-tó nevű valamikori vízfolyás D-i partján lévő magaslaton É-D irányban kb. 250×200 m-es területen avar telep húzódik.

Csámpa, Sáfrány-tanya (Rác-temető, KÖH 46967): A korábról ismert templomhelyen ismét néhány embercsontot, és habarcsdarabkákat találtunk a füves domboldalon.

Csámpa, Sáfrány-tanya és 6. sz. út között (KÖH 72633): Az előző lelőhelytől Ny-ra fekvő enyhe kiemelkedésen szórványosan jellegtelen – egy töredék alapján

talán népvándorlás kori (avar kori?) – kerámiát és néhány embercsonttöredéket gyűjtöttünk a gázos legelőn.

Darnóczy-rét (KÖH 72601): A Solymos-ér valamikori K-Ny irányú mederszakaszának D-i, magasabb partján ÉK-DNy irányban kb. 300 m hosszan és 50 m szélességben középkori kerámiát gyűjtöttünk a kelő vetésben.

Kis-Töles (KÖH 72625): A Bászi-tói lelőhelytől KDK-re kb. 1 km-re, kb. 250×100 m-es területen ÉK-DNy irányban őskori telepet azonosítottunk.

Paksi-Faluhely 1. (KÖH 72609): A Dunával párhuzamosan, É-D irányban nagy kiterjedésű középkori faluhely húzódik kb. 800×150 m-es területen. A lelőhely középső harmadában, elszórtan templomra utaló köveket figyeltünk meg, két csoportosulásban, egymástól kb. 30 m-re.

Paksi-Faluhely 2. (KÖH 72607): A 3. lelőhelytől É-ra, egy É-D-i irányú, kisebb dombháton É-D irányban kb. 250×70 m-es területen avar és Árpád-kori leletek gyűjthetők, utóbbiak a lelőhely É-i részére koncentráálódtak.

Paksi-Faluhely 3. (KÖH 72605): A 6. lelőhelytől É-ra, egy dombhát É-i részén É-D irányban kb. 250×70 m-es területen avar kori cserepeket találtunk.

Paksi-Faluhely 4. (KÖH 72611): Az 1. lelőhelytől ÉNy-ra, É-D irányban 300×70 m-es területen avar és Árpád-kori telep húzódik.

Paksi-Faluhely 5. (KÖH 72619): A 4. lelőhely É-i részétől Ny-ra kb. 70×40 m-es részen jellegtelen őskori vagy népvándorlás kori cserepeket gyűjtöttünk.

Paksi-Faluhely 6. (KÖH 72603): A Duna valamikori árterében, a folyóhoz közeli dombhát D-i részén É-D irányban kb. 200 m hosszan és 70 m szélességben Árpád-kori cserepeket gyűjtöttünk.

Új-Birinyó 1. (KÖH 72631): Az atomerőműtől D-re, a hajdani árvizes terület szélén ÉNy-DK irányban kb. 700×250 m hosszan Árpád-kori és késő középkori telepet lokalizáltunk. A lelőhely É-i harmadában viszonylag kis területen téglás, köves, habarcsos részt lehetett megfigyelni, ami talán templomra utal.

Új-Birinyó 2. (KÖH 72629): A homokos talajú magaslaton ÉNy-DK irányban kb. 150×50 m-es területen Árpád-kori cserepeket gyűjtöttünk.

K. NÉMETH ANDRÁS – CZÖVEK ATTILA

416. Palotabozsok, Paraszt-földek

(Baranya megye) Ó, B, A

2009 novemberében megelőző feltárásokat végeztünk a Horvát Tranzit gázvezeték nyomvonalára eső lelőhelyeken.

Paraszt-földek I. (KÖH 68577): 2009. november 9–19. között a HT-63 jelű régészeti lelőhelyen, a 080/7 hrsz. ingatlanon kutattunk. A lehumuszolt 476 m²-ből 147 m² volt régészetileg fedett. A lelőhely a Bozsóki-pataktól Ny-ra található, K-i oldalán már a Bozsóki-pataktól jóval Ny-ra véget ér, Ny-felé a dombtető felé folytatódik. A feltárás során 9 objektumot bontottunk ki, melyekhez 19

24 In: Régészeti kutatások Magyarországon – Archaeological Investigations in Hungary 2008. Budapest, 2009. 253.

25 Korábbi kutatások: PÉTERFI Zs.: Paks, Dunakömlőd, Űrgehegy DK-i nyúlványa. In: Régészeti kutatások Magyarországon – Archaeological Investigations in Hungary 2000. Budapest, 2003. 190; K. NÉMETH A.: Paks határa. In: Régészeti kutatások Magyarországon – Archaeological Investigations in Hungary 2005. Budapest, 2006. 296.

stratigráfiai számot rendeltünk. A lelőhely a nyomvonalban végig ritka intenzitású volt. A feltárt 9 objektumból 4 avar kori (1 földbe vájt sütőkemence, 3 gödör), 4 ismeretlen korú gödör, 1 őskori gödör. A sütőkemence alja nagy mennyiségű kővel, ill. kevés, díszített kerámiával kirakott. A leletanyag: korongolt, körbefutó, bekarcolt vonal- és hullámvonalakkal díszített fazéktöredékek, patics, állatcsont, téglák.

Paraszt-földek II. (KÖH 68579): 2009. november 18. és december 1. között a HT-64 jelű lelőhelyen, a 080/7 hrsz. ingatlanon, 976 m²-en dolgoztunk. A lelőhely a Bozsoki-pataktól Ny-ra, a HT-63 lelőhelytől Ny-ra, egy dombháton helyezkedik el, hosszan elnyúló területen. Munkánk során 152 objektumot tártunk fel, melyekhez 305 stratigráfiai számot osztottunk ki. Az altalaj sárga lösz. Az objektumok a nyomvonalban végig igen sűrűn jelentkeztek, ami intenzív megtelepedésre utal. Az objektumok közül 12 bronzkori (mészbetétes edények kultúrája), ebből 6 gödör, 3 árok, 3 cölöplyuk; 6 objektum őskori (3 gödör, 3 árok), 134 objektum pedig ismeretlen korú (113 gödör, 16 cölöplyuk, 5 árok). A leletanyag mészbetétes inkrusztrációval díszített, finom kidolgozású, kézzel formált kerámia, durva, vastag falú, bekarcolt vonalakkal díszített kerámia, patics, állatcsont. A jelenségek és a leletanyag a középső bronzkori mészbetétes edények kultúrájához tartoznak. A cölöplyukak nagy száma utalhat felszíni, cölöpszerkezetes házakra, ill. karámokra vagy egyéb faszerkezetes építményekre. A feltárt terület Ny-i részében egy széles, mély árok vagy meder fut végig, melyből a mészbetétes kerámia-töredékek nagy része előkerült. A nyomvonal keskeny volta miatt azonban nem lehet egyértelműen erre következtetni.

A leletek a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat pécsi regionális irodájában történő elsődleges feldolgozás után a Baranya Megyei Múzeumok Igazgatóságára kerülnek végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Kis Attila régész, Jevtuhov Boglárka, Kóra Mária, Lampért Kirill ásatási technikusok. A geodéziai felmérést a Meridián Kft. végezte.

LIGNER JÁCINT

417. Palotabozsok, Rózsa-Földek II. (KÖH 68505)

(Baranya megye) Á

2009. november 9–17. között megelőző feltárást végeztünk a Horvát Tranzit gázvezeték nyomvonalára eső, HT-62 jelű lelőhelyen, a 079/33 hrsz. ingatlanon. A lehumuszolt 448 m²-ből 150 m² volt régészeti fedett.

A lelőhely a Bozsoki-pataktól K-re, a somberekai Béke Óre Tsz-től ÉÉNy-ra található, Ny-i oldalán már a Bozsoki-pataktól jóval K-re véget ér, K-felé a dombtető felé folytatódik. A feltárást során 7 objektumot bontottunk ki, melyekhez 21 stratigráfiai számot rendeltünk. A lelőhely a nyomvonalban a Ny-i vége felé ritkult, míg DNy felé a dombtetőn intenzívebbé vált. A feltárt 7 objektumból

3 Árpád-kori (2 földbe vájt sütőkemence, 1 árok), 4 ismeretlen korú (2 gödör, 2 cölöplyuk). A leletanyag korongolt, körbefutó, bekarcolt vonal- és hullámvonalakkal díszített fazéktöredékek, bogrács-töredékek, patics, állatcsont, őrlőkötő-töredék, téglák.

A leletek a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat pécsi regionális irodájában történő elsődleges feldolgozás után a Baranya Megyei Múzeumok Igazgatóságára kerülnek végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Kis Attila régész, Drávavölgyi Péter, Lampért Kirill, Jevtuhov Boglárka ásatási technikusok. A geodéziai felmérést a Meridián Kft. végezte.

LIGNER JÁCINT

418. Palotabozsok, Szarvas-hegy II. (KÖH 25003)

(Baranya megye) R, B

2009. szeptember 22. és október 26. között megelőző feltárást végeztünk a Horvát Tranzit gázvezeték HT-59 jelű lelőhelyén, a 050/2, 050/51, 050/52, 050/55, 057/5, és 058 hrsz. ingatlanokon. A lehumuszolt 2566 m²-ből 1242 m² volt objektumokkal fedett.

A lelőhely a Palotabozsokot Somberekkel összekötő műúttól K-re, az ÉNy-DK irányú Mill-patak K-i partján húzódó, a patak felé lejtő domboldalon lokalizálható. A domb tetejéig, egy kisebb összefüggő erdősávig azonosítható, de feltárása éppen az erdősáv miatt nem lett teljes. Összesen 87 régészeti objektumot vagy jelenséget tártunk fel, melyek a kutatóárokban elsősorban, kisebb csoportokban jelentkeztek. Nagy részük a leletanyag alapján a rézkori badeni kultúra időszakába sorolható. Két fontosabb jelenség érdemel említést.

A lelőhelyen 3 árok-részletet tártunk fel, egyet a domboldal alján, míg kettőt a domb tetején. A dombtetőn feltárt árok jóval mélyebbek (2 m relatív mélységűek), mint a domb aljában található. Mivel mindegyik igen széles, V-metszetű, és íves lefutású, előfordulhat, hogy a lelőhelyet egy kettős körárok-rendszer vette körbe.

Számos kemence sajátossága volt, hogy mindegyikben találtunk egy-egy gyermekkoponyát. Ezenkívül néhány egyéb objektumban is találtunk koponyákat (hulladékgödörben, árokban), ezek némelyikében azonban már néhány vázcsontot is. Anatómiai rendben fekvő csontvázunk mindössze egy volt, de az is egy olyan gödörben, melynek metszetében szintén volt egy koponya. A dombtetőn néhány bronzkori (mészbetétes) objektumot is feltártunk, ezek egyikében, néhány badeni kerámiával együtt szintén volt egy koponya. A koponyák sok esetben csak töredékesen maradtak meg, de szabad szemmel csak egy esetben tudtunk külsérelmi nyomot felfedezni rajtuk. További magyarázatot az antropológiai vizsgálatok eredményétől várunk.

A leletek a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat pécsi regionális irodájában történő elsődleges feldolgo-